

О. В. Поздняков,

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ

ПОЗАМОВНІ ДЕТЕРМІНАНТИ НЕОДНОРІДНОСТІ СЛОВНИКОВОГО ЗАПАСУ НІМЕЦЬКИХ АДОЛЕСЦЕНТІВ

У статті досліджується неоднорідність словникового запасу німецьких адолесцентів. Автор аналізує лінгвістичні джерела, з'ясовує причини диференціації даної соціально-вікової групи та лексики її представників.

Ключові слова: молодіжний сленг, адолесценти, словниковий запас, неоднорідність, позамовні чинники.

В статье исследуется неоднородность словарного запаса немецких подростков. Автор анализирует лингвистические источники, устанавливает причины дифференциации данной социально-возрастной группы и лексики ее представителей.

Ключевые слова: молодежный сленг, подростки, словарный запас, неоднородность, внеязыковые факторы.

The heterogeneity of German adolescents' vocabulary is investigated in the article. The author analyses linguistic sources, establishes the reasons of differentiation of the given social-age group and its representatives' vocabulary.

Key words: youth slang, adolescents, vocabulary, heterogeneity, extralinguistic factors.

Для комплексного дослідження лексичної системи сучасної німецької мови велике значення відіграє встановлення особливостей її підсистем, однією з яких є молодіжний сленг. Найбільш активно останній використовується в адолесцентній фазі розвитку індивіда – періоді в житті людини, коли суспільство вже не розглядає її як дитину, однак ще не надає повного статусу, ролей і функцій дорослого [21, с. 295].

Варто відзначити, що соціально-вікова група адолесцентів є неоднорідною. Розвиток конкретно взятого індивіда в перехідній фазі між дитинством і дорослістю відбувається в різних суспільних умовах, які мають різний вплив на формування особистості адолесцента, та, отже, на його мовну поведінку [18, с. 36-37]. Гетерогенність адолесцентів як користувачів сленгу зумовлює **актуальність** дослідження його внутрішньої диференціації.

Метою нашого дослідження є з'ясування екстралінгвальних причин неоднорідності словникового запасу представників зазначеної вище соціально-вікової групи.

До основних **завдань** статті належать аналіз та узагальнення наукових досліджень, які стосуються гетерогенності німецького молодіжного сленгу та складу його активних користувачів, виокремлення екстралінгвальних чинників диференціації вокабуляру адолесцентів.

Таким чином, **об'єктом** дослідження є словниковий запас німецьких адолесцентів, а **предметом** – позамовні детермінанти його неоднорідності.

Матеріалом дослідження у даному випадку обрано праці провідних вітчизняних і зарубіжних германістів-дослідників німецького молодіжного сленгу. Як ілюстративний матеріал використано мовні одиниці, відібрані із спеціалізованих лексикографічних джерел.

Аналіз лінгвістичних джерел засвідчив високий рівень зацікавленості дослідженнями з обраної проблематики. Свідченням цього є роботи Г. Еманна [12], П. Шлобінські [22], О.С. Христенко [1] та інших, присвячені визначенню територіальних, вікових, соціальних та етнічних особливостей молодіжної лексики. Також логічним вважаємо твердження щодо відносності поняття «молодь» [14, с. 46] з огляду на внутрішню гетерогенність цієї соціально-вікової групи [19, с. 13]. За Г.І. Краморенко, неоднорідність групи сучасних адолесцентів визначається не лише віковими і територіальними особливостями, а детермінована різноманітністю молодіжних субкультур [17, с. 51]. П. Шлобінські також вважає, що немає гомогенного молодіжного сленгу, натомість існують багато молодіжних мовних варіантів окремих груп адолесцентів [22, с. 36].

За Д. Керубіом, молодіжний сленг відзначається як специфічно віковими, так і груповими, субкультурними особливостями [9, с. 88]. Г. Баузігер стверджує, що група творців та активних користувачів досліджуваної лексики не може бути гомогенною, оскільки серед них існують відмінності за віком і статтю, за соціальним статусом, а також за територіальною ознакою [5, с. 175]. У роботі О.С. Христенко вказується на вікову, соціальну, територіальну, гендерну та стилістичну неоднорідність молодіжного сленгу [1, с. 24], однак цей перелік є, на наш погляд, неповним.

Внутрішню диференціацію адолесцентів як соціально-вікової групи, а, отже, їх словникового запасу, можна визначити рядом наступних чинників, котрі вважаємо основними в результаті аналізу праць провідних германістів.

1. Субкультурний. На формування лексики адолесцентів значний вплив має субкультурна належність її членів. Така думка є панівною на сучасному етапі досліджень молодіжного сленгу, про що свідчать праці Я. Андроутсопулоса [3], К. Фаріна [14], Е. Нойланд [20] та інших. За М. Браке, трьома основними компонентами субкультурного стилю є зовнішній вигляд, поведінка та специфічна лексика [8, с. 20]. Яскравими прикладами субкультур як джерела поповнення словникового складу адолесцентів є музика та сучасні технології. У внутрішньогруповій молодіжній комунікації активно використовуються лексеми на позначення музичних стилів, інструментів, характерних для відповідного стилю ритуалів, символів, поведінки, одягу, уривки з текстів пісень і т.д. (*Air-Pedal* – «*Trick von BMX-Fahrern*»; *Chai* – «*Teetränk auf Wasser-Milch-Basis*»).

2. Територіальний. Як відомо, в німецькомовному комунікативному просторі існує велика кількість територіальних діалектів. Ці лексичні одиниці надають регіонального відтінку словниковому запасу представ-

ників окремих груп адолесцентів. Тенденція сильного впливу діалектів поширюється також на молодіжний сленг (*sülzen (ostdt.) – «dahereden, dummes Zeug reden, kein Ende finden»; Eumel (norddt.) – «1.jedes (kleinere) Ding; 2.Dummkopf»*). Наявність територіальних відмінностей словникового запасу адолесцентів того чи іншого регіону Німеччини вказується, зокрема, у працях попередніх десятиліть Ю. Бенеке [6], Г. Еманна [12] та підтверджуються в новій роботі О.С. Христенко [1, с. 182-191]. Остання відзначає зменшення впливу територіальних діалектів на лексику молодіжного сленгу внаслідок активного використання сучасних засобів комунікації [1, с. 182].

3. Віковий. Незважаючи на те, що група користувачів молодіжного вокабуляру передбачає його (хоч і незначну) вікову неоднорідність (*Psychohaus – «Schule»; Abi – «Abitur»*), згідно з результатами дослідження, здійсненого О.С. Христенко, вживання підлітками сленгізмів у 1,3 більше більше, ніж у 29-35-річних [1, с. 151].

4. Соціальний. Соціальні норми є одним з механізмів впливу на мову [2, с. 40]. На лексичному запасі адолесцентів позначається також соціальний статус її членів. Дослідженню цієї проблеми присвячені праці Ю. Бенеке [7], Б. Давід [11], П. Шлобінські [22], М. Хована [10] та інших. Перелічені науковці відзначають, що вокабуляр представників вищих суспільних прошарків більш наближений до літературної німецької мови. Лексика представників нижчих соціальних прошарків, навпаки, містить більшу кількість арготизмів, грубих слів (*Fresse – «Gesicht»; göbeln – «sich erbrechen»*).

5. Гендерний. Гетерогенність адолесцентів детермінована також їх статевою належністю. Результати, одержані С. Геркенс шляхом анкетування, свідчать про відмінності спілкування хлопців і дівчат [15, с. 22]. Гендерна диференціація мовної поведінки молоді полягає в тому, що: хлопці висловлюються більш агресивно, грубо, вульгарно в порівнянні з дівчатами, незважаючи на те, що частота вживання лайливих слів приблизно однакова в представників обох статей (*Hurensohn, Mißgeburt, Arschloch – лайливі слова, які найчастіше вживають хлопці; Fotze, Scheiße, Hure – лайливі слова, які найчастіше вживають дівчата*); дівчата у своєму спілкуванні використовують переважно не надто образливі, більш м'які лайливі слова (*Idiot, Trottel, Blödmann, Lackaffe – «Dummkopf»; Nutte – «Prostituierte»*); представниці жіночої статі намагаються уникати лайливих слів із сексуальним забарвленням (*wichsen – «masturbieren»; Fotzenknecht – «Tampon»*); на відміну від дівчат, хлопці володіють більшим запасом таких сленгізмів та використовують їх частіше (*nageln – «Sex haben»; zusammenscheißen – «schimpfen»*) [15, с. 22]. О.С. Христенко за допомогою статистичних методів вдалося виявити наявність на пасивному рівні однакових знань молодіжної лексики в хлопців і дівчат [1, с. 175].

6. Етнічний. Серед німецьких сленгізмів у останній час привертають увагу мовні одиниці окремих груп нащадків емігрантів, які проживають на території Німеччини, але намагаються зберегти свою етнічну ідентичність. Їх роль у формуванні словникового запасу молоді підкреслюють, зокрема, Я. Андрутсопулос [4]. Яскравим прикладом є лексика численної етнічної меншини Німеччини – турків – так званий «канакський сленг» (нім. «Kanakdeutsch»). Завдяки сильній експресивній забарвленості він набуває стрімкого поширення в навчальних та розважальних закладах, на телебаченні, в пресі та художній літературі (*Alder, dem ist dem Problem, weisstu? – «Alter, es gibt ein Problem, weißt du?» Siehst du dem Tuss? – «Siehst du die junge Frau dort?»*) [16].

Результати здійсненого дослідження створюють передумови для наступних висновків. На основі аналізу лінгвістичної літератури та лексикографічних джерел з'ясовано, що гетерогенність лексики німецьких адолесцентів детермінована субкультурним, територіальним, віковим, соціальним, гендерним, етнічним чинниками.

Перспективним напрямом подальших наукових досліджень у даній сфері вважаємо з'ясування специфіки лексичного запасу представників конкретних молодіжних груп.

Література:

1. Христенко О. С. Німецький молодіжний сленг: лінгвокогнітивний та соціолінгвістичний аспекти – дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / Оксана Сергіївна Христенко. – К, 2009. – 323 с.
2. Швейцер А. Д. К проблеме социальной дифференциации языка / А. Д. Швейцер // Вопросы языкознания. – М. : Наука, 1982. – № 5. – С. 39-48.
3. Androutsopoulos J. K. Mode, Medien und Musik : Jugendliche als Sprachexperten / J. K. Androutsopoulos // Der Deutschunterricht. – 1997. – № 6. – S. 10-20.
4. Androutsopoulos J. K. Von fett zu fabelhaft. Jugendsprache in der Sprachbiographie / J. K. Androutsopoulos // Osnabrücker Beiträge zur Sprachtheorie. – Osnabrück, 2001. – № 62. – S. 55-78.
5. Bausinger H. Jugendsprache / H. Bausinger // Neue Praxis. – 1987. – № 2. – Jg. 17. – S. 170-176.
6. Beneke J. Die jugendspezifische Sprachvarietät – ein Phänomen unserer Gegenwarts-sprache / J. Beneke // Linguistische Studien ZSWA/A. – Berlin, 1986. – H. 140. – S. 1-82.
7. Beneke J. Zur sozialen Differenziertheit der Sprache am Beispiel jugendtypischer Sprechweise / J. Beneke // Zeitschrift für Phonetik, Sprachwissenschaft und Kommunikationsforschung. – Berlin : Akademie, 1985. – Bd. 58. – S. 251-267.
8. Brake M. Soziologie der jugendlichen Subkulturen. Eine Einführung / M. Brake. – Frankfurt am Main : Campus, 1981. – 212 s.
9. Cherubim D. Jugendsprache und Soziolinguistik / D. Cherubim // Neue Entwicklungen der Angewandten Linguistik / hrsg. von W. Kühlwein. – Tübingen : Narr, 1986. – S. 87-89.
10. Chovan M. Kommunikative Praktiken in Peergroups: Analysen und Vergleiche / M. Chovan // Jugendsprachen – Spiegel der Zeit. Internationale Fachkonferenz 2001 an der Bergischen Universität Wuppertal / hrsg. von E. Neuland. – Frankfurt am Main : Peter Lang, 2003. – S. 353-357.
11. David B. Jugendsprache zwischen Tradition und Fortschritt : ein aktuelles Phänomen im historischen Vergleich / B. David. – Alsbach : Leuchtturm, 1987. – 153 s.

12. Ehmann H. Jugendsprache und Dialekt : Regionalismen im Sprachgebrauch von Jugendlichen / H. Ehmann. – Opladen : Westdeutscher Verlag, 1992. – 252 s.
13. Farin K. Jugendkulturen heute / K. Farin // E. Neuland. Jugendsprache – Jugendliteratur – Jugendkultur. – Frankfurt am Main : Peter Lang, 2007. – S. 63-79.
14. Ferchhoff W. Zur Pluralisierung und Differenzierung von Lebenszusammenhängen bei Jugendlichen / W. Ferchhoff // Neue Widersprüche. Jugendliche in den 80er Jahren / hrsg. von D. Baacke, W. Heitmeyer. – Weinheim; München, 1985. – S. 46-85.
15. Gehrkens S. Geschlechtsspezifische Jugendsprache [Електронний ресурс] / S. Gehrkens // Seminar für Linguistik. Sommersemester 1999. Seminar : Jugendsprache. – Universität Hannover, 1999. – 29 s. – Режим доступа : http://www.fbils.uni-hannover.de/sdls/schlobi/jugend/jug_gehrkens.pdf.
16. Kanakisch – die Sprache der Zukunft [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://www.mahnert-online.de/Jugendsprache.html>.
17. Kramorenko G.I. Zum Problem der Heterogenität der Jugendsprache und ihrer lexikalisch– semantischen Charakteristik / G.I. Kramorenko // Das Wort. Germanistisches Jahrbuch. – Moskau : DAAD, 1995 – S. 47-57.
18. Last A. «Heiße Dosen» und «Schlammziegen» – Ist das Jugendsprache? / A. Last // Osnabrücker Beiträge zur Sprachtheorie. – Osnabrück, 1989. – № 41. – S. 35-68.
19. Lenz K. Kulturformen von Jugendlichen : von der Sub- und Jugendkultur zu Formen der Jugendbiographie / K. Lenz // Politik und Zeitgeschichte. – 1991. – Bd. 27. – S. 11-19.
20. Neuland E. Jugendsprache – Jugendliteratur – Jugendkultur [3., korr. Aufl.] / E. Neuland. – Frankfurt am Main : Peter Lang, 2008. – 277 s.
21. Reinke M. Jugendsprache / M. Reinke // H.J. Heringer et al. Tendenzen der deutschen Gegenwartssprache. – Tübingen : Niemeyer, 1993. – S. 295-322.
22. Schlobinski P. Jugendliche und «ihre» Sprache : Sprachregister, Jugendkulturen und Wertesysteme; empirische Studien / P. Schlobinski, H.-Ch. Heinz. – Opladen : Westdeutscher Verlag, 1998. – 236 s.

Список джерел ілюстративного матеріалу:

23. Михайлова Н. Молодежный язык Германии [Електронний ресурс]. – Режим доступа : http://www.imwerden.de/pdf/deutsche_jugendsprache.pdf.
24. Ehmann H. Endgeil – Das voll korrekte Lexikon der Jugendsprache. – 1. Aufl. – München : C.H.Beck, 2005. – 178 s.
25. PONS Wörterbuch der Jugendsprache 2008. Sammelband seit 2001. – Stuttgart : Klett, 2008. – 288 s.
26. PONS Wörterbuch der Jugendsprache 2009. – Stuttgart: PONS GmbH, 2008. – 141 s.
27. Schaffrath M. Hä?? Jugendsprache unplugged: Deutsch, Englisch, Spanisch, Französisch, Italienisch. – Berlin; München; Wien; Zürich u.a.: Langenscheidt, 2008. – 144 s.